

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמוד
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דינים ומנהגים

מאכלי

פסח

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

[לתרומות](#)

ותלמודם
"תלמוד תלמוד"
לעשות רצונך
בלבב שלם

ליקוטי ופסקי הלכות "חוקי חיים"

שע"י "חדר הוראה"

שבונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

261

פרשת שמיני תשפ"ב

מנהגי מאכלים בפסח - א'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

ריבוי מנהגים בפסח

מנהגי פסח

א. חג הפסח כולל הרבה דקדוקי דינים והלכות, ובנוסף לזה ספוג הוא במנהגים שונים יותר משאר החגים בפרט בעניני מאכלים, שנהגו משפחות וקהילות לדורי דורות מה שאנו קיבלנו מאבותינו והם מה שאנו מוסרים לבנינו שימשיכו לנהוג מנהגים אלו בחביבות ובגאות מהמקורות שאנו באים מהם, ועל אף שלפעמים כבר נשתנה המצב ואין כ"כ סיבה לנהוג כך, מ"מ יש בהם משום "אל תטוש תורת אמן" ומשום 'מנהג אבותינו בידינו', ויש בהם משום 'מנהג עוקר הלכה' ויש בהם משום 'מנהג ישראל תורה היא'.

ב. לאחר קורונה. בשנתיים האחרונות היו ימי פסח בעיצומה של התפשטות הקורונה והרבה בני אדם מצאו עצמם עומדים מול אתגרים מסוימים בעשיית הפסח והיו אלו שהיו צריכים לוותר על כמה מנהגים כדי להקל עליהם כפי המצב (עי' מש"כ בגליונות 172, 173). כעת שבעזרת השי"ת המגפה מתקרבת להיות כבר מאחורינו ותפילתנו שהקב"ה יעזור הלאה, מצאנו הצורך להחזיר עטרה ליושנה ולקיים ולחזק את שמירת המנהגים והמסורת של כל אחד, לכן באנו לבאר כמה מנהגים לגבי מאכלים שונים שיש שנוהגים לא לאכלם בפסח בעיקר בקהילות אשכנז, כדי שידעו ויבינו כולם את טעמיהם ושורשיהם.

טעמים שמחמירים יותר בפסח

ג. מצוה ראשונה שנצטוונו. י"א הטעם שאנו מחמירים בפסח יותר מכל שנה, משום שהיא המצוה הראשונה שנצטוו עליה ישראל כולם וקיבלו עליהם באהבה והחמירו בכלליה ופרטיה וכל המאריך בדקדוקיה מאריכים לו ימיו ושנותיו (ש"ת מן השמים סי' ע').

ד. התורה החמירה עליו. י"א הטעם משום שמצינו שגם התורה החמירה עליו הרבה, שהיא איסור שיש עליה כרת וגם איסור הנאה, וגם משום דלא בדיליה מיניה כל השנה (ר"ן פסחים דף ב' ע"א, ש"ת רדב"ז ח"ג סי' תקמ"ו), ואחר שרואים שהקב"ה מחמיר עליט גם עבדיו מחמירים בזה (לקט יושר דף צ' בשם תרומת הדשן).

ה. שאור שבעיסה. עוד טעם נאמר שחמץ הוא נגד לילה, רע ונגד יצר הרע, ולכן מתרחקים ממנו כמה שאפשר עם כל מיני חומרות והרחקות (ש"ת רדב"ז ח"ג סי' תקמ"ו).

ו. שלא שינו שמם לשונם ולבושם. י"א הטעם ששיצאית מצרים היה בגלל שלא שינו את שמם, לשונם ולבושם שהוא בגדר חומרא יתירה, לכן מקפידים על חומרות והרחקות יותר מכל שנה (משך חכמה פ' בא עה"פ זאתם לא תצאו).

מנהג שלא לאכול מצוה קודם פסח

ערב פסח

ז. יום ארבעה עשר. מעיקר הדין אסור לאכול מצוה שיוצאים בו לבילי פסח בערב פסח מדין דרבנן (ש"ע רמ"א סי' תע"א סי' א'), כדי שיהיה היכר לאכילתה בערב (רמב"ם פ"ו חו"מ ה"ב), וגם משום כדי לאכול מצוה מצוה בערב לתיאבון שיהיה תאב לטעם מצוה מאחר שהיה נמנע מלאכלו לאיזה זמן.

לזכר נשמתו שהתורה של גאון ישראל פאר הדור שר התורה מרן רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוקללה"ה נסתלק לדאבון כל בני ישראל ביום פורים דמוקפין האי שתא

ח. ליל ארבעה עשר. י"א שהאיסור לאכול מצוה בע"פ הוא בערב פסח ביום מעלות השחר (חק יעקב, מ"ב סק"ב, הגר"ח הלוי הובא בקובץ הוספת להגדת מבית הלוי עמ' ס"ד), אבל הרבה פוסקים נוקטים שהאיסור הוא גם כבר בליל י"ד, משעה שמתחיל חובת הבדיקה לבער החמץ מרשותו (ש"ת רב פעלים ח"ג אר"ח סי' כ"ז, הגר"ש"א, הגש"פ עמ' 18).

גם קודם ערב פסח

ט. שלשים יום קודם. יש שנוהגים לא לאכול מצוה כבר מפורים שהוא ל' יום קודם החג (ש"ת אג"מ אר"ח ח"א סי' קנ"ה, ש"ת משנת יעקב ח"ג סי' תע"א, מנהגי מהרי"ץ דושינסקי, דברי יציב הובא בהלכות חיים פסח עמ' י"ז) שמאז מתחילים לדרוש בהלכות הפסח (מ"ב סי' תכ"ט סק"ב) וכדעת חכמים (גמ' פסחים דף ו' ע"א), והוא מאחר שנוהגים כדעות שמצוה אסור באכילה גם קודם שנאסר החמץ (ש"ת אג"מ שם).

י. עוד טעם נאמר בזה ע"פ הדין שהרואה את חבירו לאחר ל' יום מברך 'שהחינו' (ש"ע סי' רכ"ה סי' א'), הרי ל' יום הוא שיעור התרגשות ושמחה להתחבב לדבר (מנהגי מהרי"ץ הלוי פ"ז הע' א').

יא. מראש חודש ניסן. אמנם הרבה נוהגים לא לאכול מצוה מר"ח ניסן (שיירי כנסת הגדולה, ח"י, א"ח, פמ"ג, מ"ב סק"ב) שלא רצו חכמים להטריח האדם כ"כ במניעת אכילת מצוה, לכן נהגו איסור מר"ח ניסן שהוא הזמן ששואלין ודורשין עכ"פ לדעת רשב"ג (אג"מ שם).

סוג מצות שמונעים מהם

יב. דנו הפוסקים בכמה מיני מצות אם הם בכלל המנהג שלא לאכלם קודם פסח, ובדרך כלל, אלו שאין אוכלים אותם בערב פסח מדינא, גם נכללים במנהג שלא לאכלם קודם ערב פסח מר"ח או משלשים יום, וכן תלוי באם הם חמץ מעיקר הדין או משום חומרא, וכיבואר.

יג. מצוה עשירה. מעיקר הדין, מצוה עשירה מותר לאכול קודם פסח משום שאין יוצאים בהם ידי חובתו, וטעמו שונה ממצת מצוה שהרי טעם מי הפירות ניכר בהן (מ"ב סק"י), אמנם יש הס"ל שגם מצוה עשירה אסורה באכילה קודם פסח (ביאור הגר"א, שער הציון סי' תמ"ד סק"א).

יד. כפולות ונפוחות. מצוה נפוחה או כפולה, אף שמחמירין בה לחשבה כחמץ (עי' מש"כ חוקי חיים גליון 82), מ"מ אסור לאכלה קודם פסח דבכלל מצוה היא מעיקר הדין (מ"ב שם סק"ב).

טו. מצוה שלא לשמה. מצות כשרות לפסח רק שנאפו שלא לשמה, אין לאכלם קודם פסח כלל, וגם כשחל ערב פסח בשבת, שהרי אינם חמץ, ולכן אין להקל בהם כלל (ש"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ל"ז ד"ה הנה יש, הגרש"א שש"כ פנ"ו הע' מ"ז).

טז. מצות מכונה של חמץ. אין לאכול מצות מכונה כלל קודם הפסח אפילו מאלו שכתוב עליהם שהם 'חמץ' שהרי אין הכרח שהם חמץ שהרי לא מאטים את המכונה כשהם לכל השנה אלא המכונה עובדת כהרגלה והם בחזקת חמץ משום שלא מדקדקים עליהם בפירוים ובמחשבת לשמה, ולכן הרי הם בכלל מצוה לגבי האיסור שלא לאכלם קודם פסח שהרי טעם מצוה יש להם (ש"ת מנחת יצחק שם), אמנם אם בפסח אוכלים רק מצות עבודת יד, יש שמורים להקל לאכול מצות מכונה של חמץ עכ"פ עד ערב פסח (הגר"ש וואזנר, קובץ מבית לוי פסח פע"א אות א', מרא דשמעתתא ה"ל פסח הערה ר"ט) שהרי הם שונים בתרתי, בזה שהם של חמץ וגם יש שינוי טעם במקצת.

מצות מכונה הכשרים לפסח. מצות מכונה הכשרים לפסח אין לאוכלם קודם פסח שהרי הם נחשבים מצות מצוה, ואפילו אלו שמקפידים לאכול מצות עבודת יד ג"כ לא יאכלם קודם פסח שהרי למעשה הם כשרים לפסח, אמנם אלו שהולכים בעקבות הדברי חיים זצ"ל (שו"ת דברי חיים ח"א סי' כ"ג כ"ד) ומחזיקים אותם חמץ גמור, מעיקר הדין מותר להם לאכלם קודם פסח כנ"ל, ומ"מ יש שנמנעו גם מהם.

מנהגים שונים לגבי מאכלים בפסח

אכילה אצל אחרים

יח. מנהג הוא אצל הרבה להקפיד שלא לאכול אצל אחרים בפסח, והטעם משום שלכל אחד יש את מנהגיו, גדריו וסייגיו המסורים במשפחתו, ולא כל אחד שווה בזהירותו, ולכן כדי שלא יבחין בין אחד לשני, נוהגים שלא לאכול כלל אצל אחרים ושגור בפיו כולם שבפסח לא אוכלים אצל אחרים – 'מיר מישען נישט', כדי שלא לבייש אחרים כשמסרבים לאכול אצלם (פלא יועץ, מועד לכל חי סי' ב' אות י"ז).

מוצרים מיוצרים במפעל

יט. הרבה גם נוהגים לא לאכול מוצרים ומאכלים שמיוצרים במפעלים, וגם בזה הטעם משום שלא אוכלים ממאכלים שהכינו אחרים כנ"ל (אות ח"י) ואפילו כשהמוצר מיוצר בכשרות מהודרת, וכמו שאמר מרן גאב"ד ירושלים פעם לגבי מנהג זה, שלא כל דבר שכשר עם כשרות הבד"ץ עדה"ח צריכים לאכול בפסח (דרשת שבת הגדול בהיכל מהר"ץ דושינסקי). אלא שיש בזה הרבה דרגות במנהג זה.

כ. **מיץ פירות.** יש שמחמירים בכל דבר אפילו הדברים הכי פשוטים אפילו כשנעשה רק מתרכיב אחד כגון מיצים למיניהם, מיץ תפוזים, לימון, מיץ תפוחים וכדומה ולכן עושים גם את זה לבד בביתם [ואעפ"כ מיץ ענבים בדרך כלל לא עושים לבד]. ויש אלו שסומכים על דברים אלו להסתפק מהמיוצרים מאחר שהם רק תרכיב אחד ופשוט.

כא. **דברים בסיסים.** יש הרבה שנוהגים לאכול מוצרים ממפעלים כשהם פשוטים ואינם מורכבים מכמה מיני תרכיבים, כגון סוכר, קמח תפוח אדמה, קקאו, קפה, תה, חלב וכדומה.

כב. **מוצרים מורכבים.** הרבה נמנעים מלאכול מאכלים המורכבים עם כמה מיני רכיבים כשהם מיוצרים במפעלים משום שנחשב יותר למאכלים שהוכנו ע"י אחרים וכל שיש בו יותר רכיבים קשה יותר לשמור על כשרותם וזהירות מתערובות חמץ.

דגים

כג. יש שאינם אוכלים דגים כלל בפסח, משום שפעם כשהיו שולחים דגי קרפיון חיים מעיר לעיר היו מניחים פרוסת חמץ עם יין שרף בפיו (פמ"ג א"א סוף סי' תמ"ז סקמ"ו). ועוד משום שהיו מורחים י"ש על הדגים לשמור על טרייתם כדי שלא יסריחו וחששו מחמץ, ואע"פ שהיום לא נוהגים כן, מ"מ יש שממשיכים לימנע מאכילת דגים.

כד. **דגים חיים.** משום חשש הנ"ל יש אלו שקונים רק דגים חיים מהבריכה שבהם אין שום חשש חמץ (ויגד משה סי' כ"ז אות ט', דרכי חיים ושלום מנהגי פסח אות תר"ו).

כה. **דג מלוח – הערינג.** מנהג אשכנזי שלא לאכול דגים מלוחים וה"ה כבושים, משום שבעבר היו מולחים אותם במלח בחשש שמא נתערב בו חמץ (רמ"א סי' תמ"ז ס"ה) וגם מחשש שנמלחו בכלים של חמץ, ועל אף שהיום המלח הוא נקי וכשר לפסח, אעפ"כ המנהג קיים אף היום.

כו. **'פיש מדומה' – 'פאלשע פיש'.** מאלו שאין אוכלים דגים בפסח, יש שמכינים קציצות וממולא מבשר טחון ונראה כ'געפילטע פיש' אבל באמת הוא נעשה מבשר טחון, וכשמאכלים את זה לאחרים כגון אצל 'טיש', צריכים להודיע שהוא בשר ולא דגים שלא יצא מזה מכשול (מחזור דברי יואל אות פ"ה) [ויש גם שהקפידו שלא לקרוא אותו 'פאלשע פיש' אלא קציצות בשר, משום הקפדה על 'מדבר שקר תרחק' (שם)].

ברכת מזל טוב לידידנו רב פעלים לתורה המתרגם המומחה הרב זרחיה שיקער שליט"א – לרגל לידת בתו פניא צפורה שת"ח שתזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעש"ט

"קול ששון וקול שמחה קול התז וקול בלה"
נתרם לרגל השמחה השרויה במעונו של ידידנו ושכן 'חדר הוראה' פה מפיק מרגליות המניד הנודע בכל רחבי תבל בשיעוריו הבהורים מורינו הנד"צ רבי **מנשה ישראל רייזמאן שליט"א** המוסר עצמו בהתמסרות גדולה, במסירת שיעוריו הנפלאים תמידין כסדרן בכל חודרי ומקצועות התורה הנשמעים לרבבות בכל העולם לרגל השמחה בהכנסת בתו הכלה לחופה בשעט"מ
השי"ת יזכהו לראות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל יוצאי חלציו וימשיך להרבות תורה בישראל **הואר עינינו בתורת ה' במנוחת הנפש בבריות גופא ונהורא מעליא המברר: יהושע שמואל בלייער - ירושלים**

שום [Garlic]

כז. יש הנוהגים שלא לאכול 'שום' בכל ימי הפסח, והטעם אינו מבורר (פמ"ג א"א סי' תס"ד סק"א) ויש שכתבו שהוא מבוסס על מנהג שהובא ברמ"א (סי' תס"ז ס"ח) שאין לאכול פירות יבשים בפסח (לקמן אות ל') ושום, בדרך כלל הוא יבש לכן נהגו שלא לאכול שום גם כשאינו יבש. ויש שכתבו שאין לזה שום טעם וריח ומותר באכילה והמנהג בא בטעות בדברי מגן אברהם (חיי אדם כלל קכ"ז אות ז), מ"מ מי שיש לו מנהג זה יש להמשיך מדין אל תטוש תורת אמך" (פתחא זוטא סי' ב' אות ז' בשם הגר"ש מבעלזא).

קליפות פירות וירקות

כח. **לקלוף פירות וירקות.** הרבה נוהגים לקלוף כל פירות וירקות לפני אכילתם, והטעם מחשש שמא בא הקליפה במגע עם חמץ, וכן חוששים שהחומר הריסוס מעורב בו חומר מחמץ (חיי אדם כלל קכ"ז אות ב').

כט. **פירות וירקות שקליפתם רכה.** יש נוהגים שלא לאכול פירות וירקות שקליפתם רכה כגון תותים, אפרסק, פלפל ועגבניות מאחר שהדרך לאכלם בקליפתם וקשה לקלפם. מ"מ מי שרוצה וטורח לקלפם מותר לאכלם, וכן יש אלו שמסתפקים בטעיפתם תחת מים.

ל. **פירות יבשים.** יש הנוהגים שלא לאכול פירות יבשים (רמ"א סי' תס"ז ס"ח), והטעם משום שמפזרים עליהם קמח בשעה שמיבשים אותם וחוששים שמא נדבק בהם קמח בשעה שמיבשים אותם, ועוד משום חשש שמא נתייבשו בתנור של חמץ (מ"ב שם סקמ"ו).

לא. **המוצרים [pickles].** יש שנוהגים שלא לאכול המוצרים בפסח מפני שהם כבושים בתוך קליפתם ואולי באו במגע עם חמץ.

לב. **ציפורן [cloves].** יש הנוהגים שלא להשתמש בציפורן בפסח משום ששורשים אותם במי שעורים לפני שמיבשים אותם (מ"ב סי' תס"ז סקמ"ד) או בספירת שיש בו חשש חמץ (קובץ מבית לוי ח"ה ס"ד).

לג. **להריח בציפורן.** משום כן נוהגים להחמיר גם לא להריח בהם, ולכן מבדילים במוצאי שבת חול המועד על הדסים (ארחות רבינו ח"ב עמ' פ"ה).

עוף

לד. **בני מעיים.** יש שלא אוכלים הבני מעיים, הקורקבן והכבד של עוף מחשש שמא ימצא בו גרגיר של חטה בתוך הפסח, ויש שמקילים לאכול 'כבד' מאחר שהוא אינו איבר הקשור למערכת העיכול.

לה. **לקנות ולבשל קודם פסח.** יש שמקפידים לקנות ולבשל העופות קודם פסח מפני חשש שמא ימצא חיטה בתוך התבשיל ואז יאסר במשהו, אבל כשמבשלים קודם פסח אפילו אם ימצאו חיטה הרי הטעם בטל בששים, שהרי ביטול בששים מועיל רק לפני פסח אבל כשנמצא על פסח הרי הוא אוסר במשהו ויאסור הכל.

ביצים

לו. **שטיפה.** יש הנוהגים לטוֹף את הביצים קודם שימושם ויש ששמים אותם אחרי הניקוי בתבניות העשויות מפלסטיק המיועדות לפסח, לפי שחוששים שמא נדבקו פירורי חמץ ממאכלי התרנגולים לקליפת הביצה וחמץ בפסח אוסר במשהו (בן איש חי ח"א פ' צו אות ל'), ועל אף שבזמננו הביצים עוברים תהליך יסודי של שטיפה ורחיצה, מ"מ יש אלו שממשיכים עם מנהג זה.

לז. **חותמת בביצים.** יש הנוהגים לקנות ביצים בלי חותמת הוורודה שחתומה על הקליפה מחשש שמא יש חמץ בדין, ואע"פ שאפשר להקל בזה משום שהדין נפסל באכילה, מ"מ יש נוהגין כן מצד חומרא. ויש גופי כשרויות שמשגיחים גם על זה ומוודאים שהדין של הביצים לא יכיל חשש חמץ והם מסומנים במילים '**כ. פסח'** בדין וורוד (מדריך הכשרות ב"ש עדה"ח תשפ"א ח"ב עמ' 155).

לח. **קדירה לביצים בלבד.** יש הנוהגים לייחד סיר לבישול ביצים ואין מבשלים בו מאכל אחר, משום שחוששים שמא היו מונחים הביצים בקמח חמץ ובלע (א"א בוטשאטט סי' תמ"ז סק"ד).

גליון זה נתרם לע"נ האשה החשובה מרת **שרה** בת יבלחט"א הר"ר **אברהם הענירי** ע"ה נפטרה כ"ה אדר תשע"ג נתרם ע"י אביה מיקורי תושבי עיר מנשסט"ר יצ"ו

"**בורא עולם בקנין השלם זה הבנין**"
נתרם לרגל השמחה השרויה במעונו של הרה"צ רבי **אברהם זאב בלייער שליט"א** ר"מ בישיבה קרלין סטולין ירושלים, מח"ס 'אז יבקע בשמחת האויפירות של בנו החשוב התתן **יצחק** נ"ו מבחירי ישיבת בריסק – עב"נ בת הרה"צ ר' **חיים משה הגוי פראנק שליט"א** ראש כולל זכרון צבי ירושלים מזל טוב לבבית שגורה לוקניו הרה"ח ר' **יהושע שמואל בלייער שליט"א** ירושלים ולהר"ח ר' **אליעזר פריעדמאן שליט"א** אב"י ב"פ

מכירת חמץ

בימים אלו אפשר לסדר מכירת חמץ בזמני קבלת הקהל "**בחדר הוראה**" שיעשה ע"י בד"ץ העה"ח כדאי לזרז ולא להשאיר לדקה אחרונה